

نقد و بررسی مبانی صدوری رویکرد تفسیری سلفیه

دکتر حمید ایماندار^۱ - جواد شکور^۲

^۱ نویسنده مسئول دانش آموخته دکترای دانشگاه فردوسی مشهد hamidimandar@yahoo.com

^۲ دانشجوی دکترای دانشگاه شهید چمران اهواز j.shakor@yahoo.com

چکیده

یکی از حوزه های مغفول در تنقیح مبانی تفسیری مکتب سلفیه توجه به تبیین مبانی صدوری تفسیر از منظر ایشان است. مساله تحریف قرآن در باور سلفیه به عنوان یکی از مباحث مطرح در مبانی صدوری تفسیر را می توان از دو منظر مورد بررسی قرار داد. بخش اول به روایات صحیح و معتبر مشتمل بر مضامین موید تحریف قرآن باز می گردد که سلفیه به حسب مبانی خود گریزی از پذیرش این دسته روایات ندارند. اما حوزه دوم به رویکرد علماء منتسب به جریان سلفیه نسبت به مساله تفسیر احرف سبعة اختصاص دارد؛ در این حوزه تاکید سلفی ها بر تفسیر احرف سبعة به لغات سبعة به التزام نابودی حروف ششگانه باقی مانده در جریان توحید مصاحف خلیفه سوم خواهد انجامید که به نحوی وثیق با اعتقاد به تحریف کتاب الهی از سوی سلفیه ملازم است. سلفی ها در راستای گریز از اتهام باور به تحریف قرآن در پی تاکید بر تصحیح جمیع روایات صحیحین و تقدیس صحابه به صورت حجیت سازی برای فهم (و نه روش فهم)؛ ملتزم به پذیرش نظریه نسخ التلاوه شده اند لیکن در رفع اتهام مذکور توفیقی نیافته اند. به علاوه با تبیین مبانی سلفیه در مفهوم احرف سبعة، نسخ التلاوه، مساله تحریف و کیفیت جمع قرآن مدعای ایشان مبنی بر وحیانی بودن الفاظ قرآنی نیز نمی تواند واجد مبنایی مقبول باشد.

کلید واژه ها: سلفیه، تفسیر، مبانی صدوری

مقدمه

تمامی فرق و مذاهب مشهور اسلامی و کلامی کلیت مباحثی چون مصونیت قرآن از تحریف، وحیانی بودن الفاظ و تواتر متن قرآن جامعیت و کمال قرآن، همگانی بودن دعوت قرآن جاودانگی قرآن و مباحثی از این دست را لااقل در حد مدعا پذیرفته اند و آن را ملاک عمل خود در تفسیر قرار داده اند. همچنین بسیاری از اصول و قواعد تفسیری نیز در بین فرق مختلف اسلامی و نحله های تفسیری و کلامی مشترک می باشد و با وجود اشتراک مبانی در این حوزه ها نمی توان انتظار تاثیر قابل ذکری را برای این مبانی در تمایز آراء

تفسیری مفسران قائل شد. از سویی بیان مبانی مشترک و پرشمار بسیاری از فرق اسلامی و کلامی با مکتب تفسیری سلفیه تنها به تطویل مباحث انجامیده و نتیجه پر فایده ای بر آن مترتب نیست. لذا در بررسی مبانی و روشهای تفسیری سلفیه به مواردی اشاره می شود که تا حد قابل توجهی این مکتب در آنها شاخص و صاحب دیدگاهی متمایز باشد. به عبارتی در این مقام از مبانی صدوری رویکرد تفسیری سلفیه که شکل دهنده روش و گرایش تفسیری سلفیه است سخن خواهیم گفت.

۱. جایگاه و کارکرد مبانی صدوری در شکل دهی مکتب تفسیر سلفیه

مبانی تفسیر قرآن همان پیش فرض های اعتقادی یا علمی مفسر است که نقش اساسی را در فرآیند تفسیر ایفاء می کند.

مبانی تفسیر نیز به دو دسته کلی مبانی صدوری و مبانی دلالی تقسیم می شود؛ مکتب تفسیری و کلامی سلفیه نیز همواره بر اثبات مبانی صدوری قرآن کریم همگام با عامه مسلمین پای فشرده؛ چرا که قداست بخشی و نفی تحریف و نقصان کلام الهی یکی از شروط مقبولیت یک مکتب تفسیری در بین عام و خاص جامعه اسلامی بوده است لیکن در عصر حاضر جریان روشنفکری در صدد مخدوش نمودن برخی مبانی صدوری همچون وحیانی بودن الفاظ قرآن کریم بوده؛ امری که همواره از سوی جریان های سنتی تفسیری همچون سلفیه و امثال آن به شدت محکوم شده است. به هر حال می توان گفت سلفیه در مدعای اثبات و تاکید بر مبانی صدوری تمایزی قابل ذکر با دیگر مکاتب سنتی تفسیری مسلمین ندارد؛ اما باید دید میزان دلالت مستندات و منابع معتمد سلفی ها بر مدعیات ایشان در اثبات مبانی صدوری چگونه بوده و چه نسبتی میان مدعیات و مستندات سلفیه در این مساله وجود دارد.

۱-۱. مصونیت قرآن از تحریف در رویکرد تفسیری سلفیه

تحریف قرآن در باور سلفیه را می توان از چند منظر مورد بررسی قرار داد. بخش اول به روایات صحیح و معتبر مشتمل بر مضامین موید تحریف قرآن باز می گردد که سلفیه به